

بررسی تاثیر مدیریت ریسک سیستماتیک بر عملکرد بانک پاسارگاد

علیرضا مومنی^۱

امیرحسین بدیعی فریدنی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۱۳ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۰۶/۱۶

چکیده

بانک ها نهادهای مالی هستند که دارایی ها را از منابع گوناگون جمع آوری می کنند و آنها را در اختیار بخش هایی قرار می دهد که به نقدینگی نیاز دارند. از این رو بانک ها شریان حیاتی هر کشور محسوب می شوند. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و از نظر اجراء، از نوع پس رویدادی و مبتنی بر تکنیک همبستگی و با هدف بررسی و تاثیر مدیریت ریسک سیستماتیک بر و ساختار مالی بانک پاسارگاد مورد بررسی قرار گرفته است. داده های این پژوهش مبتنی بر ارقام و اطلاعات واقعی و داده های مربوط به عملکرد مالی بانک پاسارگاد است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه آمار و ارقام مربوط به عملکرد مالی بانک پاسارگاد طی سری زمانی ۴ ساله (ابتدای سال ۱۳۹۴ الی انتهای سال ۱۳۹۷) می باشد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی انجام شده بر روی داده های آماری به دست آمده از شرکت های مورد بررسی بیانگر آن است که ریسک سیستماتیک بر نرخ بازده دارایی ها نرخ بازده حقوق صاحبان سهام تاثیر ندارد این رابطه منفی نشأت گرفته از عواملی مانند اهرم مالی، ریسک حقوقی، عدم تقارن اطلاعات میان مدیران و سرمایه گذاران خارجی و ویژگی هایی همچون حاکمیت شرکتی، اندازه شرکت، مالکیت مدیران و ... می باشند.

واژگان کلیدی

ریسک، بانک پاسارگاد، ریسک سیستماتیک، ساختار مالی، ارزیابی عملکرد

^۱ استادیار گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور تهران غرب (momeni50688@gmail.com).

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه پیام نور تهران غرب (Badeiamir@gmail.com).

۱. مقدمه

بانک ها نهادهای مالی هستند که دارایی ها را از منابع گوناگون جمع آوری می کنند و آنها را در اختیار بخش هایی قرار می دهد که به نقدینگی نیاز دارند. از این رو بانک ها شریان حیاتی هر کشور محسوب می شوند. به موازات ورود بانک های خصوصی به بازارهای مالی، تقاضا برای انواع خدمات بانکی نیز افزایش چشمگیر یافته است. بانک ها برای ربودن گوی سبقت از یکدیگر در جهت افزایش سهم بازار و سودآوری به دنبال استفاده از انواع روش های بهبود عملکرد در جذب مشتریان هستند، در این میان ارزیابی عملکرد بانک ها از اهمیت خاصی برخوردار است و به یکی از مهمترین فعالیت های مدیران بانک ها تبدیل شده است. (فری و هارکر، ۱۹۹۹).

در بانک ها، شرکت ها و صنایع، مقابله پیشگیرانه با خطرات احتمالی باعث افزایش کارایی و بهره وری خواهد شد. لذا سازمان ها با وضع قوانین و معیارهایی به دنبال کاهش خطرات احتمالی هستند. بر این اساس مدیریت ریسک، فرایند سیستماتیک برنامه ریزی، شناسایی، تحلیل، واکنش، نظارت و کنترل بر ریسک های یک سازمان می باشد و اهداف آن، افزایش احتمال و تاثیر وقایع مثبت و کاهش احتمال و تاثیر وقایع منفی می باشد. عدم اطمینان محیطی و شدت رقابت سازمان ها و مدیران، آنها را با چالش های متعدد مواجه ساخته است. برای مدیریت موثر این چالش ها، رویکردهای نوین مدیریت و شایستگی های خاص طرح و توصیه شده است. با رشد رقابت میان سازمان های امروزی و تهدیدات و فرصت هایی که گریبان گیر تمامی سازمان ها در سطوح مختلف داخلی و بین المللی می باشد، مفهوم ریسک اهمیت بسیار زیادی پیدا کرده است. تهدیدات یاد شده می تواند به حدی باشد که سازمان را با شکست مواجه نماید. از این رو مدیران برای رشد و بقای سازمان باید به فکر راه هایی برای کاهش ریسک های نامطلوب باشند (واکر، ۲۰۰۳). مدیریت ریسک بنگاه با دیدگاهی سیستماتیک، از ریسک های بنگاه با دیدگاهی سیستماتیک، از ریسک های موجود در یک صنعت و بنگاه تجاری حداکثر فرصت را ایجاد می نماید (پورتر، ۲۰۰۸).

در حال حاضر شرکت ها و کسب و کارهای ایرانی در شرایط خاصی از نظر اقتصادی و اجتماعی قرار گرفته اند، پیچیده شدن فعالیت این شرکت ها موجب می شود که کسب و کارها در معرض انواع مختلف ریسک قرار گیرد، که قبلاً با آنها کمتر سرو کار داشته اند. مدیریت ریسک بنگاه جهت بهبود عملکرد سازمان طراحی شده است (بروس، ۲۰۱۰).

مدیریت ریسک بنگاه با یک رویکرد کلی نگر در زمینه کنترل مطلوب عملکرد ایفای نقش می نماید. پژوهش های به عمل آمده نشان می دهد که اجرای سیستم مدیریت ریسک بنگاه، عملکرد سازمان را بهبود خواهد بخشید (نوکو، ۲۰۰۶) و وضعیت سازمان را متناسب با رشد صنایع و رقبای فعال، ارتقا خواهد داد. لذا اجرای سیستم مدیریت ریسک جامع بنگاه برای رقابت در اقتصاد کنونی به عنوان جزء لاینفک حوزه مدیریت ریسک بنگاه می باشد. در این راستا هدف از این پژوهش این است که آیا ریسک سیستماتیک بر عملکرد مالی شرکت تاثیر دارد؟

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

حداکثرسازی ثروت مالکان عمده ترین هدف بنگاه های تجاری است. امروزه مشخص شده است که سود نمی تواند ملاک مناسبی برای ارزیابی ارزش و عملکرد واحدهای مذکور باشد و از ارزش افزوده اقتصادی به عنوان یکی از برترین شاخص های ارزیابی عملکرد یاد می شود. در این بین، ریسک سیستماتیک نیز به عنوان ریسک غیرقابل کنترل با تاثیرگذاری بر میزان سودآوری و ارزش بنگاه نقش مهمی را در تصمیم گیری های مالی ایفا می کند (فیلیپون، ۲۰۱۰).

امروزه با توجه تحقیقات انجام شده بسیاری بر این عقیده اند که ارزش افزوده اقتصادی معیار مناسب تری برای ارزیابی عملکرد بانک ها است (استیوارت، ۱۹۹۱، نورو، ۱۳۸۳ و وست و وارتینگتون، ۲۰۰۰). از سوی دیگر، سرمایه گذاران بالفعل که با تصمیمات خود ریسک را متحمل می شوند در جهت افزایش کارایی عملکرد خود می بایست در شرکت های مختلف سرمایه گذاری کنند، بنابراین از طریق تنوع بخشیدن به پرتفوی خود بخش اعظم ریسک خود را کاهش می دهند، اما بخشی از ریسک حتی با تنوع بخشیدن به پرتفوی غیرقابل کنترل و کاهش ناپذیر است. این نوع ریسک در اثر عواملی همچون شاخص های کلان اقتصادی و مالی به وجود می آید که بازده کل بازار را تحت تأثیر قرار می دهد. ریسک سیستماتیک به آن بخش از نوسان های بازده یک دارایی اطلاق می شود که ناشی از تأثیر همزمان عوامل مختلف قیمت بازار اوراق بهادار است (جهانخانی و پارسایان، ۱۳۷۶).

ریسک سیستماتیک مجموعه ای از ریسک های گوناگون است که سرمایه گذاران با آنها روبرو هستند، از جمله این ریسک ها می توان به ریسک بازار، ریسک سیاسی، ریسک نوسانات نرخ ارز، ریسک نوسانات نرخ بهره و ... اشاره کرد (دستگیر و بزاززاده، ۱۳۸۲).

ارزش افزوده اقتصادی تصویری نسبتاً واقعی از عملکرد بنگاه ارائه می دهد. فعالان بازار با توجه به شرایط موجود اقتصاد ایران و اهمیت استفاده بهینه از منابع مالی می توانند با توجه به ارزش افزوده اقتصادی در فرایند تصمیم گیری خود به توفیقات نسبی دست یابند و ریسک تصمیمات خود را کاهش دهند. باید اذعان داشت که به لحاظ پیچیدگی محاسبه EVA به عنوان معیار سود اقتصادی شرکت این معیار در بازار سرمایه ایران اندکی ناشناخته است (وکلیلیان آغویی و همکاران، ۱۳۸۸). تحقیق حاضر می کوشد تا با روشن ساختن رابطه ریسک سیستماتیک و عملکرد بانک پاسارگاد معیار ارزش افزوده اقتصادی را به عنوان ملاک و معیاری در راستای برآورد میزان رشد عملکرد بانک در نظر گیرد.

صنعت بانکداری با توجه به تعداد و تنوع عملیات بانکی و ماهیت های متفاوت آنها و محدودیت سرمایه بانک و میزان آن حفظ وضعیت منابع و منافع سپرده گذاران و نوع وظیفه بانک ها که آنها را متمایز از واحدهای دیگر اقتصادی کرده و تعداد گیرندگان تسهیلات اعتباری و تفاوت وضعیت مالی هر یک از آنان و سرو کار داشتن گروه زیادی از کارکنان بانک با منابع مالی و ثبت زیاد عملیات مالی و نقل و انتقال زیاد پول داخلی و خارجی و انواع خدمات بانکی همگی نشان دهنده تفاوت ماهیت ریسک ها در بانک با سایر موسسات مالی می باشد که پذیرش مدیریت ریسک را در بانک حساس تر و پیچیده تر و مشکل تر از سایر مراکز می نماید.

ریسک سیستماتیک همان ریسک کلان یا ریسک بازار است و کاهش این ریسک به افزایش سرمایه گذاری به صورت توسعه فعالیت بنگاه ها و ایجاد بنگاه های جدید منجر می شود و در مجموع، درآمد بنگاه ها افزایش می یابد. ریسک سیستماتیک به ریسک یا احتمال شکست و خرابی در یک سیستم کلی - بر خلاف ضعف در یک بخش یا جزء فردی - اشاره دارد و با خط سیر هایی (همبستگی هایی) میان بیشتر یا تمامی اجزاء نشان داده می شود. از این رو ریسک سیستماتیک در بانکداری با همبستگی بالا و دسته بندی ورشکستگی های بانکی در یک کشور، در چند کشور یا سراسر جهان نشان داده می شود. ریسک سیستماتیک همچنین ممکن است در سایر قسمت های بخش مالی رخ دهد - به عنوان مثال در بازار های بورسی که به کاهش همزمان قیمت تعداد زیادی از اوراق بهادار در یک یا چند بازار در یک یا چند کشور مشاهده می شود. ریسک سیستماتیک می تواند داخلی یا بین المللی باشد. ریسک سیستماتیک شوک مشترک به ویژه در کوتاه مدت بیشتر از ریسک سیستماتیک زنجیره ای رخ می دهد. ریسک سیستماتیک وقتی رخ می دهد هم به

صورت منطقی به نظر می‌رسد و هم در درجه اول در موسسات ورشکسته بروز می‌کند و به صورت رندم بانک‌های قادر به پرداخت را به شدت تحت تأثیر قرار نمی‌دهد (کافمن، ۲۰۰۰). و در اینجا اهمیت و ضرورت ریسک سیستماتیک در بانک‌ها ملموس‌تر می‌باشد.

آگاهی از مدیریت ریسک سیستماتیک در بانک پاسارگاد می‌تواند نقش بسزایی در تصمیم‌گیری‌ها ایفا نماید. زیرا اعتقاد بر این است که بازده سهام بانک تابعی از ریسک سیستماتیک است و ریسک سیستماتیک بیانگر تغییرات نرخ بازده یک سهم نسبت به تغییرات نرخ بازده کل بازار سهام می‌باشد. در بازار سرمایه نیز، سرمایه‌گذاران سعی دارند در جایی سرمایه‌گذاری کنند که بیشترین بازدهی را برای آنها به ارمغان آورد و در این راستا به ریسک مربوط به سرمایه‌گذاری نیز توجه دارند و در صورتی تحمل ریسک را پذیرا می‌شوند که بابت آن مابه‌ازایی عایدشان شود و این مابه‌ازاء چیزی جز سود بیشتر سرمایه‌گذاری‌ها نخواهد بود. از طرف دیگر، بانک پاسارگاد نیز تلاش دارد به گونه‌ای فعالیت کند که هدف اصلی صاحبان بانک (سهامداران)، یعنی افزایش ارزش بانک، را محقق نماید. در نتیجه، اهمیت تحقیق در این است که سرمایه‌گذاران و بانک‌ها می‌توانند با استفاده از نتایج تحقیق، تصمیمات خود را تعدیل یا بر اساس آن تصمیمات جدیدی اتخاذ نمایند (اسدی پور، ۱۳۹۱).

مسئله این تحقیق شناسایی عوامل موثر بر ریسک‌های سیستماتیک بر عملکرد بانک‌ها است که در این تحقیق تمرکز ما بر روی بانک پاسارگاد می‌باشد.

۳. پیشینه پژوهش

۱.۳. پژوهش‌های داخلی

- ابوذری و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی چنین بیان کردند که مالیات بر درآمد شرکت‌ها، سهم عمده‌ای از درآمد‌های مالیاتی را شامل می‌شود و از سویی، ریسک‌های سیستماتیکی که شرکت‌ها با آن مواجه هستند، مالیات پرداختی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این مقاله ارتباط مالیات بر درآمد شرکت‌ها با ریسک سیستماتیک، سود قبل از مالیات و سود انباشته ابتدای دوره ۲۸۳ شرکت در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۰ با استفاده از روش پنل دیتای اثرات تصادفی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این مطالعه نشان دهنده نبود رابطه مشخص بین ریسک سیستماتیک با مالیات پرداختی در بین شرکت‌های موجود در بورس اوراق بهادار تهران است، به طوری که از ۲۸۳ شرکت مورد بررسی، ضریب ریسک سیستماتیک برای ۹۳ شرکت معنا دار شده است. تأثیر ریسک سیستماتیک در این شرکت‌ها نیز متفاوت است، به طوری که در بعضی از شرکت‌ها تأثیر مثبت و در بعضی دیگر تأثیر منفی بر نسبت مالیات پرداختی به سرمایه اسمی شرکت‌ها داشته است. همچنین نسبت‌های سود قبل از مالیات به سرمایه اسمی شرکت و سود انباشته ابتدای دوره به سرمایه اسمی شرکت، رابطه مثبت و معناداری با نسبت مالیات به سرمایه اسمی شرکت داشته و ضریب تأثیر نسبت سود قبل از مالیات به سرمایه اسمی شرکت بزرگ‌تر از نسبت سود انباشته ابتدای دوره به سرمایه اسمی شرکت است.

- منصورفر و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان «ترکیب اجزای جریان نقد و پیش‌بینی درماندگی مالی در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی» چنین بیان کردند که در این پژوهش تمامی شعب بانک ملی (۹۲ شعبه) در سطح استان آذربایجان غربی در طی دوره ۶ ساله از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ مورد بررسی قرار گرفت و دو مدل برای بررسی رابطه بین ریسک‌پذیری و عملکرد بانک‌ها ارائه گردید. در مدل اول ریسک‌پذیری فردی و در مدل دوم ریسک

پذیری سازمانی به عنوان متغیر مستقل مورد استفاده قرار گرفتند و از متغیرهای سن و مدرک تحصیلی مدیران، تعداد پرسنل شعب، مانده تسهیلات و سپرده ها و درصد مطالبات معوق نیز به عنوان متغیرهای کنترل استفاده شد. یافته های تحقیق نشان داد که بین ریسک پذیری فردی، سازمانی و عملکرد رابطه خطی مثبت و معنی داری وجود دارد. متغیرهای کنترلی سن از مدل اول و درصد مطالبات معوق از مدل دوم به علت بالا بودن سطح معنی داری ضرایب رگرسیونی حذف گردیدند و نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی باقی مانده نشان از رابطه مثبت و معنی دار بین مانده تسهیلات و سپرده ها با نسبت سود به درآمد شعب و رابطه منفی و معنی دار بین پرسنل شعب و مدرک تحصیلی مدیران با شاخص سودآوری مورد استفاده در این پژوهش دارد.

- پیری و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی چنین بیان کردند که حداکثرسازی ثروت مالکان عمده ترین هدف بنگاه های تجاری است. امروزه مشخص شده است که سود نمی تواند ملاک مناسبی برای ارزیابی ارزش و عملکرد واحدهای مذکور باشد و از ارزش افزوده اقتصادی به عنوان یکی از برترین شاخص های ارزیابی عملکرد یاد می شود. در این بین، ریسک سیستماتیک نیز به عنوان ریسک غیرقابل کنترل با تاثیرگذاری بر میزان سودآوری و ارزش بنگاه نقش مهمی را در تصمیم گیری های مالی ایفا می کند (فیلیپون، ۲۰۱۰). مقاله حاضر به دنبال بررسی رابطه و اثر ریسک سیستماتیک بر ارزش افزوده اقتصادی است. به این منظور، اطلاعات بازار مالی ۱۳۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های (۱۳۸۹-۱۳۷۹) مورد مطالعه قرار گرفت. فرضیه تحقیق نیز با استفاده از مدل های اقتصادسنجی با دو روش داده های تابلویی پویا و ایستا آزمون شد. نتایج نشان می دهد که با استفاده از روش داده های تابلویی پویا رابطه منفی و معکوسی بین ریسک سیستماتیک و ارزش افزوده اقتصادی وجود دارد.

- سلامی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی چنین بیان کردند که وجود ریسک سیستماتیک عملکرد در بخش کشاورزی یکی از دلایل اصلی بروز خسارت های سنگین در بخش کشاورزی و یکی از موانع توسعه نظام بیمه در کشور است. تحقیق حاضر با هدف بررسی وجود ریسک سیستماتیک و دامنه و شدت آن در محصول سیب در ایران صورت گرفته است. در این راستا ابتدا مناطق تولیدی این محصول با روش پهنه بندی مبتنی بر رژیم های دمایی پهنه بندی شده اند. در مرحله دوم، با استفاده از الگوهای رگرسیونی فضایی مرتبه اول در هر یک از پهنه های ایجاد شده وجود ریسک سیستماتیک و شدت آن بررسی و در آخر، با استفاده از الگوهای رگرسیونی فضایی تکمیلی تاثیر متغیرهای اقلیمی بر روی عملکرد سیب اندازه گیری شده است.

۲,۳. پژوهش های خارجی

- در پژوهش سم لنگفیلد و مارکو پاگانو (۲۰۱۵) که بر تعصب بانک ها در اروپا و تاثیر آن بر ریسک سیستماتیک و رشد اقتصادی به عنوان عامل اصلی مورد مطالعه قرار گرفته است، نتایج به دست آمده با مطالعه بر روی بانک های اروپایی نشان داد که با افزایش سائز سیستم بانکی و بازار اوراق قرضه به طور مستقیم با ریسک سیستماتیک در ارتباط بوده و کمتر در معرض اثراتی چون رشد اقتصادی مخصوصا در زمان افول مسکن قرار گرفته است.

- در پژوهش جورج کافمن و کنت اسکات (۲۰۰۳) نشان داد که ریسک سیستماتیک به ریسک یا احتمال شکست و خرابی در یک سیستم کلی - بر خلاف ضعف در یک بخش یا جزء فردی - اشاره دارد و با خط سیر هایی (همبستگی هایی) میان بیشتر یا تمامی اجزاء نشان داده می شود. از این رو ریسک سیستماتیک در بانکداری با همبستگی بالا و دسته بندی ورشکستگی های بانکی در یک کشور، در چند کشور یا سراسر جهان نشان داده می شود. ریسک سیستماتیک

همچنین ممکن است در سایر قسمت های بخش مالی رخ دهد - به عنوان مثال در بازار های بورسی که به کاهش همزمان قیمت تعداد زیادی از اوراق بهادار در یک یا چند بازار در یک یا چند کشور مشاهده می شود.

-بریمبل (۲۰۰۳) سودمندی اطلاعات حسابداری را در ارزیابی ریسک سیستماتیک بررسی نمود. نمونه مورد بررسی در پژوهش وی ۱۲۳ شرکت برای دوره زمانی (۲۰۰۰ - ۱۹۹۱) بود. وی با استفاده از روش ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیونی یک مدل جهت پیش بینی ریسک سیستماتیک ارائه کرد. این مدل دربرگیرنده متغیرهایی از قبیل نسبت پوشش بهره، تغییرات سود، اندازه شرکت، رشد شرکت، نسبت پرداخت سود، نسبت جاری، اهرم مالی و اهرم عملیاتی بود. این متغیرها مجموعاً دارای توانایی تبیین ۵۷ درصد از تغییرات بتا (ریسک سیستماتیک) بودند.

۴. فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی

ریسک سیستماتیک بر عملکرد مالی بانک تاثیر دارد.

فرضیات فرعی

ریسک سیستماتیک بر ROA بانک تاثیر دارد.

ریسک سیستماتیک بر ROE بانک موثر است.

۵. روش شناسی پژوهش

برای گردآوری اطلاعات در خصوص مبانی نظری و پیشینه پژوهش از روش کتابخانه ای و به منظور گردآوری داده ها از روش اسناد کاوی استفاده می شود. داده های مورد نیاز از صورت های مالی حسابرسی شده بانک پاسارگاد منتشر شده در بانک اطلاعاتی این بانک استخراج شده اند. داده های این پژوهش مبتنی بر ارقام و اطلاعات واقعی و داده های مربوط به عملکرد مالی بانک پاسارگاد است. در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات از روش کتابخانه ای استفاده شده است. مبانی نظری پژوهش از کتب و مجلات تخصصی فارسی و لاتین گردآوری شده است و داده های مورد نیاز از طریق مراجعه به سازمان مورد مطالعه و با استفاده از بانک های اطلاعاتی جمع آوری شده است.

جامعه آماری تحقیق شامل کلیه آمار و ارقام مربوط به عملکرد مالی بانک پاسارگاد طی سری زمانی ۴ ساله (ابتدای سال ۱۳۹۴ الی انتهای سال ۱۳۹۷) می باشد. گزارشات مالی ترازنامه و گزارش سود و زیان و ریسک سیستماتیک طی سری زمانی چهار ساله از بانک پاسارگاد انتخاب شده است.

۶. یافته های پژوهش

۱,۶. تعریف متغیرها

• اندازه بانک (SIZE):

اندازه بانک لگاریتم ارزش دفتری دارایی های بانک در نظر گرفته می شود.

• اهرم مالی:

از تقسیم کل بدهی ها (کوتاه مدت و بلند مدت) بر مجموع کل دارایی ها (جاری و غیر جاری) محاسبه می شود:
رابطه (۱)

$$\text{Debt} = \frac{\text{Total debt}}{\text{Total asset}} \times 100$$

که Debt اهرم مالی، Total debt مجموع بدهی ها و Total asset مجموع دارایی ها می باشد.

• متغیر مستقل (ریسک سیستماتیک):

متغیر مستقل این پژوهش ریسک سیستماتیک (β) می باشد که برای هر یک از شرکت های موضوع پژوهش با استفاده از مدل قیمت گذاری دارایی های سرمایه ای (CAPM) به شرح زیر استفاده می شود:
رابطه (۲)

$$R_{i,t} - R_{f,t} = \alpha_i + \beta_i (R_{m,t} + R_{f,t}) + \varepsilon_{i,t}$$

که در این مدل:

$R_{i,t}$: نرخ بازده اوراق بهادار شرکت i در سال t که برابر است با نسبت تغییرات قیمت سهام در یک دوره به قیمت ابتدای دوره
 $R_{f,t}$: نرخ بازده بدون ریسک، که به منظور محاسبه آن از نرخ بازده اوراق مشارکت بلندمدت استفاده می شود.
 $R_{m,t}$ = بازده پرتفوی بازار که برابر است با نسبت تغییرات شاخص قیمت سهام در یک دوره به شاخص قیمت سهام در ابتدای دوره.
 β_i = شاخص ریسک سیستماتیک سهم i می باشد که برای محاسبه این شاخص ابتدا کوواریانس بین بازده سهام مورد نظر ($R_{i,t}$) و بازده پرتفوی بازار ($R_{m,t}$) محاسبه و مقدار حاصله بر واریانس بازده پرتفوی بازار تقسیم می شود.
 $\varepsilon_{i,t}$ = پسماندها

• عملکرد بانک

در این تحقیق عملکرد بانک از میانگین حسابی نرخ بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و نرخ بازده دارایی ها (ROA) محاسبه می شود.

• ROE:

نرخ بازده حقوق صاحبان سهام، از تقسیم سود خالص پس از کسر مالیات بر حقوق صاحبان سهام به دست می آید:
رابطه (۳)

$$ROE = \frac{\text{Net income}}{\text{Equity}}$$

که Net income سود خالص پس از کسر مالیات و Equity حقوق صاحبان سهام می باشد.

ROA: نرخ بازده دارایی ها از تقسیم سود خالص پس از کسر مالیات بر دارایی ها به دست می آید:
رابطه (۴)

$$ROA = \frac{\text{Net income}}{\text{Total asset}}$$

که Net income سود خالص پس از کسر مالیات و Total asset مجموع دارایی ها می باشد.

۲.۶. مدل مفهومی تحقیق

مدل رگرسیونی تحقیق عبارت است از:

رابطه (۵)

$$VAR_{i,t} = \alpha + \beta_1 Risk_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 SF_{it}$$

که در آن VAR_{it} متغیر وابسته در هر فرضیه و $Risk_{it}$ ریسک سیستماتیک و LEV_{it} نسبت بدهی و SF_{it} اندازه شرکت و هر یک از β_i ها ضرایب هر یک از متغیرهاست.

۳.۶. آزمون فرضیه ها

فرضیه اول: ریسک سیستماتیک بر ROA بانک تاثیر دارد.

جدول نتایج فرضیه ۱

sig	t	ضریب β	
0.058	1.97		Constant
0.539	0.622	1.107	Risk
0.013	-2.66	-0.44	Lev
0.259	1.151	0.196	SF
$R^2=0.244$ $F=3.018$			

نتایج حاصل از فرضیه اول حاکی از این است که حدود ۳٪ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است و نیز ریسک سیستماتیک بر ROA تاثیر ندارد.

فرضیه ۲: ریسک سیستماتیک بر ROE بانک موثر است.

جدول نتایج فرضیه ۲

sig	t	ضریب β	
0.035	2.21		Constant
0.104	-1.68	-0.31	Risk
0.387	-0.879	0.156	Lev
0.30	-1.05	-0.19	SF
$R^2=0.138$ $F=1.489$			

نتایج حاصل از فرضیه دوم حاکی از این است که حدود ۱٪ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است و نیز ریسک سیستماتیک بر ROE تاثیر ندارد.

۷. نتیجه گیری

شناسایی و مدیریت ریسک یکی از رویکردهای جدید است که برای تقویت و ارتقای اثربخشی سازمان ها مورد استفاده قرار می گیرد. به طور کلی، ریسک با مفهوم احتمال محتمل زیان و یا عدم اطمینان شناخته می شود که انواع مختلف و طبقه بندی های متنوع دارد. یکی از این طبقه بندی ها ریسک سوداگرانه و ریسک خطرناک است. تمامی اشکال ریسک شامل عناصر مشترکی چون محتوا، فعالیت، شرایط و پیامدها هستند. طبقه بندی دیگر ریسک استراتژیک و ریسک عملیاتی است. مدیریت ریسک به مفهوم سنجش ریسک و سپس اتخاذ راهبردهایی برای مدیریت ریسک دلالت دارد. انواع ریسک ها بر حسب احتمال وقوع و تاثیر آنها قابل تقسیم است که نتیجه آن پورتفوی ریسک و اعمال استراتژی های مناسب (انتقال، اجتناب، کاهش و پذیرش) است. (سترگ دره شوریف محمد، عابور، محمود و دلوی، محمدرضا ۱۳۸۴). مدیریت ریسک شامل فرآیند تشخیص، ارزیابی، تخصیص و مدیریت تمامی ریسک های پروژه ها بصورت یک پیامد نامشخص وجود دارد. معمولاً در مدیریت پروژه ریسک بدین صورت تعریف می گردد: ریسک محصول احتمالی یک پیشامد است و در زمان هایی که پروژه با آن پیشامد مواجه می شود بوقوع می پیوندد. بهر حال ریسک همواره دو مفهوم را با خود دارد «آینده و شک». بنابراین حادثه ای که مربوط به آینده نباشد و یا در مورد وقوع آن شک نداشته باشیم دیگر ریسک تلقی نخواهد شد. هر چند ریسک ها مطابق فرهنگ لغات معمولاً همیشه با ناکامی و شکست تعریف می شوند ولی آنها می توانند با مجال ها و یا فرصت هایی نیز همراه باشند. در هر صورت پس از شناسایی و به وجود آمدن بانک اطلاعاتی ریسک، می بایست به تجزیه و تحلیل ریسک به منظور طبقه بندی و درجه بندی خطرات (فرصت ها) اقدام نمود. از طرفی مدیران برای جلب سرمایه گذاران سعی در حداکثر کردن ارزش شرکت دارند و افزایش درآمد و رشد در سود سالیانه خود، باعث تشویق سرمایه گذاران به سرمایه گذاری در سهام شوند. از طرفی سرمایه گذاران نیز در بازار سعی دارند که منابع خود را به سمتی سوق دهند که بیشترین سودآوری برای آنها داشته باشد و در صورتی که سرمایه گذاران به سود مورد نظر خود دست نیابند، اقدام به خروج سرمایه از بازار سهام و سرمایه گذاری در سایر فعالیت ها خواهند نمود که این امر منجر به کاهش داد و ستد در سهام و از رونق افتادن بورس اوراق بهادار خواهد شد. در ادبیات مالی، ریسک به عنوان احتمال اختلاف بین بازده واقعی و بازده مورد انتظار تعریف شده است که با مدنظر قرار دادن تئوری پرتفوی و تئوری قیمت گذاری دارایی های سرمایه ای (CAPM) ریسک، به دو قسمت تقسیم می شود. دسته اول: شامل ریسک هایی است که به عوامل داخلی شرکت مربوط می باشند مانند ریسک مدیریت، ریسک نقدینگی، ریسک ناتوانی در پرداخت بدهی ها که به آن ریسک غیرسیستماتیک (کاهش پذیر) گفته می شود. از نظر تئوری این نوع ریسک از دگرگونی بازده مازاد پیش بینی شده ای که به افت و خیزهای بازده مازاد، در کل وابسته نیست سرچشمه می گیرد (دستگیر، ۱۳۸۸). دسته دوم ریسک هایی است که خاص یک یا چند شرکت نبوده بلکه مربوط به شرایط کلی بازار نظیر شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، و ... می باشد و تحت عنوان ریسک سیستماتیک (β) شناخته می شود. که برابر با درجه تغییرات بازده یک دارایی یا سرمایه گذاری خاص نسبت به تغییرات بازده مجموعه سرمایه گذاری بازار می باشد. عموماً چون این نوع ریسک در اثر عوامل کل بازار به وجود می آید، به طور همزمان بر قیمت کل اوراق بهادار موجود در بازارهای مالی تاثیر می گذارد. علاوه بر آن به دلیل اینکه این ریسک در ارتباط با وضعیت کلی بازار و نوسانات آن است، و در سبدي از اوراق بهادار که به نحوی مناسب تنوع یافته باشد قابل کاهش نمی باشد به آن ریسک کاهش ناپذیر یا غیرقابل اجتناب نیز گفته می شود. از این رو به دلیل این که ریسک سیستماتیک (β) غیر قابل اجتناب و کاهش ناپذیر می باشد، می تواند در

تصمیم گیری های مدیران شرکت ها و سرمایه گذاران نقش بسزایی داشته باشد. زیرا که هم مدیران برای تعدیل کردن گزارش های عملکردی خود، و هم سرمایه گذاران برای تجدیدنظر در سرمایه گذاری منابع خود می توانند از آن بهره گیرند. لذا اطلاعات حسابداری مالی به عنوان نهاده مستقیم ساز و کارهای کنترلی شرکت ضمن منضبط کردن رفتار مدیران در انتخاب پروژه ها و فرصت های سرمایه گذاری، مانع سوء استفاده آنان از منابع سرمایه گذاران می گردد. مضافاً، اطلاعات حسابداری موجب انباشت اطلاعات شده و از عملکرد مطلوب بازار سرمایه حمایت می کند (رضازاده، ۱۳۸۷).

بانک ها در جریان فعالیت خود در معرض ریسک ها قرار دارند. ریسک در واقع، هزینه ای است که بانک بابت فعالیت خود تقبل می کند و چشم انداز آن سود یا زیان است. اصل ۱۳ از اصول محوری نظارت بانکی موثر (اصول ۲۵ گانه کمیته نظارت بانکی بال) تأکید می نماید: ناظران بانکی می بایست اطمینان یابند که بانک ها به درستی ریسک های فعالیت خود را شناسایی، اندازه گیری و کنترل می نمایند. به عبارت دقیق تر، این اصل ناظران را موظف به ارزیابی سیستم مدیریت ریسک بانک ها نموده است. منظور از ارزیابی سیستم مدیریت ریسک، بررسی مجموع سیاست ها و رویه هایی است که مدیریت بانک به وسیله آنها تلاش دارد تا بازده حاصل از فعالیت های خود را حداکثر نماید، آن هم در شرایطی که آثار منفی پذیرش ریسک های آن حداقل شود. سیستم مدیریت ریسک در برگیرنده ۱- شناسایی، ۲- اندازه گیری، ۳- کنترل، و ۴- نظارت بر ریسک ها است. تمامی موسسات مالی و بانک ها در معرض ریسک نرخ بهره قرار دارند و در بررسی خزانه داری آمریکا مشخص شده است که بیش از ۹۰ درصد موسسات با ریسک نرخ بهره مواجه می شوند. (اسدی پور، ۱۳۹۱).

در این تحقیق به دنبال تاثیر ریسک سیستماتیک بر عملکرد مالی بانک پاسارگاد بوده ایم. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی انجام شده بر روی داده های آماری به دست آمده از شرکت های مورد بررسی بیانگر آن است که ریسک سیستماتیک بر نرخ بازده دارایی ها نرخ بازده حقوق صاحبان سهام تاثیر ندارد این رابطه منفی نشأت گرفته از عواملی مانند اهرم مالی، ریسک حقوقی، عدم تقارن اطلاعات میان مدیران و سرمایه گذاران خارجی و ویژگی هایی همچون حاکمیت شرکتی، اندازه شرکت، مالکیت مدیران و ... می باشند.

به مدیران و سرمایه گذاران توصیه می شود:

۱- تشخیص منابع ریسک

۲- اندازه گیری صحیح میزان ریسک

۳- ارزیابی میزان تاثیر ریسک مورد نظر بر کل سازمان و استراتژی های مالی

۸. منابع و مآخذ

۱. ابیلی، خدایار و موفقی، حسن، (۱۳۹۲)، دریچه ای بر مفاهیم نوین مدیریتی، تهران: نشر شیوه.
۲. احمدپور، احمد، محمود یحیی زاده فر. (۱۳۸۳). مدیریت مالی جلد اول، تهران، انتشارات آگاه.
۳. اداره مطالعات ریسک بانک صنعت و معدن، (۱۳۸۰)، مدیریت ریسک اعتباری و دستورالعمل رتبه بندی.
۴. اسدی پور، نوشین، ۱۳۸۴، بررسی نقش و اهمیت نظارت مبتنی بر ریسک در نظارت بانکی و مقایسه آن با نظارت تطبیقی، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد، تهران، موسسه علوم بانکی.
۵. اسدی پور، نوشین، ۱۳۸۸، بررسی نقش و اهمیت نظارت مبتنی بر ریسک در نظارت بانکی و مقایسه آن با نظارت تطبیقی، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد، تهران، موسسه علوم بانکی.

۶. اسدی پور، نوشین، ۱۳۹۱، سیستم مدیریت ریسک در بانک ها، نشریه بانک و اقتصاد.
۷. اکبریان، رضا و حیدری پور، سیدمحسن (۱۳۸۸). بررسی تأثیر توسعه بازار مالی بر رشد اقتصادی در ایران طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۴۵، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، دوره ۹، شماره ۴۳.
۸. اوجی آکائو، هوشین کانری، ۱۳۸۸، مدیریت کیفیت جامع: ترجمه داوود محب علی و محمد جابری، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران.
۹. ایزدپناهی، ساره، (۱۳۸۸)، رابطه فنون مدیریت ریسک بنگاه در حوزه ریسکهای مالی و عملیاتی با خلق ارزش افزوده در شرکتهای بیمه ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی (ره).
۱۰. آذر، عادل و مؤمنی، منصور، (۱۳۸۹)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم

انسانی دانشگاهها (سمت).

11. Acemoglu, D., Ozdaglar, A., & Tahbaz-Salehi, A. (2013). Systemic risk and stability in financial networks (No. w18727). National Bureau of Economic Research.
12. Acharya, V. V., Almeida, H., & Campello, M. (2013). Aggregate risk and the choice between cash and lines of credit. *The Journal of Finance*, 68(5), 2059-2116.
13. Acharyya Madhusan, Kphnnie Johnson. (2007). Investigating the development of enterprise risk management in the insurance industry: an empirical study of four major European insurers. Geneva papers.
14. Alberts, Christopher & Dorofee, Audrey. Managing Information Security Risks: The OCTAVESM Approach Boston, MA: Addison-Wesley, 2002.
15. Alijoyo, Antonius (2004). Focused Enterprise Risk Management (1st ed.), PT Ray Indonesia, Jakarta .
16. Banker, Rick and Sirohi, Niren (2005). Finding The Best Marketing Mix, *Journal Of Business Strategy*, Vol. 26, Issue 6, pp: 10 – 11.
17. Becker, L., Cameron, M., Carver, L., Cesa, M., Davidson, C., Madigan, P., ... & Watt, M. (2013). CORPORATE RISK MANAGER OF THE YEAR HEATHROW LIMITED. *Risk*, 26(1), 82.
18. Berger, A. N., Bouwman, C. H., Kick, T. K., & Schaeck, K. (2014). Bank risk taking and liquidity creation following regulatory interventions and capital support. Available at SSRN 1908102.
19. Bessis, J., & O'Kelly, B. (2015). Risk management in banking. John Wiley & Sons.
20. Billio, M., Getmansky, M., Lo, A. W., & Pelizzon, L. (2012). Econometric measures of connectedness and systemic risk in the finance and insurance sectors. *Journal of Financial Economics*, 104(3), 535-559.
21. Black, L. K., & Hazelwood, L. N. (2013). The effect of TARP on bank risk-taking. *Journal of Financial Stability*, 9(4), 790-803.
22. Bonollo, Michele & Crimaldi, Irene & Flori, Andrea & Pammolli, Fabio & Riccaboni, Boone, L. E, and Kurtz, D. L, (2012).The value of enterprise risk management, Thomson Learning, Inc .
23. Boone, L. E, and Kurtz, D. L, (2012). The value of enterprise risk management, Thomson Learning, Inc.
24. Bora, E., & Pantelis, C. (2013). Theory of mind impairments in first-episode psychosis, individuals at ultra-high risk for psychosis and in first-degree relatives of schizophrenia: systematic review and meta-analysis. *Schizophrenia research*, 144(1), 31-36.

25. Caccavaio, M., Carpinelli, L., Marinelli, G., & Sette, E. (2015). International Banking and Liquidity Risk Transmission: Evidence from Italy. *IMF Economic Review*, 63(3), 568-584.
26. Camilleri, J. (2013). The evolving role of the risk manager: a study.

The effect of systematic risk management on the performance of Pasargad Bank

Alireza Momeni ¹

Amir Hossein Badei Feridani ²

Date of Receipt: 2019/09/04 Date of Issue: 2019/09/07

Abstract

Banks are financial institutions that collect assets from a variety of sources and provide them with areas that need liquidity. Hence, banks are the lifeblood of any country. The present study is an applied and a retrospective, correlational-based, applied research with the aim of investigating and examining the impact of systematic risk management on and on the financial structure of Pasargad Bank. The data of this study are based on real data and financial performance data of Pasargad Bank. The statistical population of the study includes all financial performance figures of Pasargad Bank over a 4 year period (beginning of to 1977end of 2015). The results of the regression analysis on the statistical data obtained from the surveyed companies indicate that systematic risk does not affect the rate of return on equity. This negative relationship originates from factors such as financial leverage, risk Legal, information asymmetry between managers and foreign investors, and characteristics such as corporate governance, company size, ownership of managers, etc.

Keyword

Risk, Pasargad Bank, Systematic Risk, Financial Structure, Performance Evaluation

1. Assistant Professor of Accounting, University of Payam Noor, West Tehran, (momeni50688@gmail.com).
2. Master of Accounting, University of Payam Noor, West Tehran (Badeiamir@gmail.com).